

Hops-työskentelyn kehittäminen opiskelijapalautteen perusteella

Hops-työskentely on olennainen osa yliopisto-opiskelijan arkea, ja sen hyödyllisyydestä on monia mielipiteitä. Teologian opiskelijoilta kerätty palaute henkilökohtaisesta opintosuunnitelmasta kertoo, mitä opiskelijat pitävät työskentelyssä hyödyllisenä ja mitä hyödyttömänä. Lisäksi palaute auttaa kehittämään hops-työskentelyä yhteistyössä entistä toimivammaksi.

Teologisessa tiedekunnassa kehitettiin Bolognan prosessin mukaisen tutkinnonuudistuksen yhteydessä koko opin-
topolun ajalle henkilökohtaista opintosuunnitelmaa eli hops-työskentelyä (Siitari, Hirsto & Vähäkangas, 2005). Hopsin kehittämisessä hyödynnettiin teologisessa tiedekunnassa tehtyjä selvityksiä opintojen hidastumisesta ja viivästymisestä (Hyry, 2002; Taipale & Hirsto, 2004). Suunnitelmana oli, että hops-työskentelyssä teologian opiskelijat suunnittelevat ohjatusti opintojaan suosituslukujärjestyksen mukaisesti kerran lukuvuodessa ja kiinnittävät erityistä huomiota kunkin opintovaiheen haasteiden ratkaisemiseen.

Hopsin toimivuutta seurataan ja hops-ohjaajia perehdytetään vuosittaisilla tapaamisilla. Tällä kertaa haluttiin laadunvarmistukseksi saada tarkempaa käsitystä siitä, miten opiskelijat kokevat hyötyvänsä hops-työskentelystä perusopintojen vaiheessa, jossa ollaan suosituslukujärjestyksen mukaisesti teologian opintojen toisena vuonna. Ennen tätä henkilökohtaisen opintosuunnitelman vaihetta teologian opiskelijat ovat työskennelleet hopsin parissa ensimmäisen opintovuoden syksyllä. Perusopintojen hops-työskentelyssä opiskelijat kirjoittavat omaa motivaatiota ja tulevaa osaamista refleктоivan hops-esseen sekä suunnittelevat opintojen alkuvaiheen kurssien suorittamisjärjestystä rajatun hops-lomakkeen avulla.

Perusopintojen henkilökohtainen opintosuunnitelma on suunniteltu tukemaan erityisesti teologian opiskelijoiden hankalaksi kokemaa siirtymistä aineopintovaiheeseen (Siitari ym., 2005). Siirtymistä hankaloittaa se, että aineopinnoissa opiskelijoiden pitää suuntautua oman kandidaatin-tutkinnon pääaineosastolle. Perusopinnot ovat kaikkien teologian pääaineiden ja koulutusohjelmien yhteiset, ja ne suoritetaan kahden ensimmäisen opintovuoden aikana.

Toisen opintovuoden keväällä suosituslukujärjestyksen mukaan etenevät opiskelijat suorittavat jo ensimmäisiä aineopintokursseja, ja tähän vaiheeseen on sijoittunut myös perusopintojen hops-työskentely.

Perusopintojen hops-työskentely koostuu kolmesta osasta: hops-esseestä, opintosuunnitelmasta (rajatusta hopsista) ja osastotapaamisesta. Hops-esseessä opiskelijan on pohdittava pääainevalintaansa, teologian asiantuntijaksi kasvamistaan ja urasuuntautumistaan. Opintoja suunnitellaan samaan tapaan kuin opintojen alussa: opiskelija sijoittaa vähintään seuraavan vuoden opintojen suori-tusjärjestykset rajattuun hops-lomakkeeseen. Opiskelija ilmoittautuu hops-työskentelyyn ja osastotapaamiseen palauttamalla sovittuun päivämäärään mennessä esseen-sä ja opintosuunnitelmansa sille osastolle, josta hän olisi kiinnostunut mahdollisena pääaineosastonaan. Kyseisen osaston opettaja lukee opiskelijoiden esseen ja suunnitelmat ja järjestää osastotapaamisen. Osastotapaamisen suunnitteluun on olemassa yhteisiä suuntaviivoja, mutta kukin opettaja voi toteuttaa sen haluamallaan tavalla.

Hops-työskentelyä on tiedekunnassa puolustettu ja vastustettu. Sitä on pidetty muun muassa turhana byrokra-tiana ja liiallisena aikuisten opiskelijoiden ”paapomisena”. Hops-työskentelyä on monena vuonna kehitetty hyödyn-tämällä opettajien kokemuksia ja vertaistukea. Oli siis aika saada hieman laajemmin ja tarkempaa tietoa opiske-lijoiden kokemuksista hops-työskentelyn pohjaksi. Perus-opintojen hops-opettajien kanssa sovittiin, että palaute kootaan tällä kertaa yhteisellä lomakkeella, jonka täyttä-miseen he varaavat aikaa osastotapaamisissa. Opettajat keräsivät lomakkeet sääntillisesti, ja tulokset analysoitiin keskitetysti. Vastaajia oli yhteensä 110.

Hops-työskentely

Suuri osa (63 %) vastaajista oli sitä mieltä, että opintosuunnitelman tekeminen oli helppoa tai melko helppoa. Loput vastaajista (37 %) ilmoitti, ettei suunnitelman tekeminen tuntunut helpolta. Hyödylliseksi opintosuunnitelman tekemisen koki puolestaan 82 % ja hyödyttömäksi 18 % vastaajista. (Ks. taulukko 1.)

Hops-esseestä kysyttäessä vastaukset jakautuivat siten, että kaikkien vastaajien mielestä esseen tekeminen oli helppoa tai melko helppoa. Hyödylliseksi esseen tekemisen koki 64 % ja hyödyttömäksi 36 % vastaajista. Osastotapaamisen vastaukset jakautuivat siten, että 86 % opiskelijoista koki tapaamisen hyödylliseksi ja 14 % hyödyttömäksi.

Opintosuunnitelma

Vastauksista on nähtävissä, että opiskelijat kokivat opintosuunnitelman tekemisen pääsääntöisesti helpoksi tai melko helpoksi. Palautteen mukaan rajattu hops-lomake koettiin enimmäkseen helpoksi täyttää. Muuten palaute

käsitteli enimmäkseen yleisesti suunnitelman tekemistä ja e-hopsia. Erityisen monessa vastauksessa kritisoitiin e-hopsin haastavuutta ja samalla korostettiin teknisen tuen tarpeellisuutta. (Ks. taulukko 2.)

Hops-essee ja osastotapaamisten toimivuus

Palautteen perusteella on havaittavissa, että suuri osa opiskelijoista koki hops-esseen tekemisen hyödylliseksi. Noin kolmannes oli kuitenkin sitä mieltä, että esseen kirjoittamisesta ei ollut hyötyä. Esseen hyödyllisyyttä perusteltiin esimerkiksi sillä, että kirjoittaminen tarjoaa mahdollisuuden pysähtyä miettimään omia opintoja ja samalla jäsentää suunnitelmia. Monet kokivat esseen hyödyttömäksi, koska olivat miettineet ja jäsenneleet opintojaan jo aiemmin, ja ne olivat näin itselle jo hyvin selviä. Nämä opiskelijat olivat usein myös opintojen alusta asti pitäneet selvänä koulutusohjelmavalintaansa. (Ks. taulukko 3.)

Osastotapaamisten hyödyllisyydestä puhui enemmistö vastaajista, kun pienempi osa vastaajista koki tapaamiset hyödyttömiksi. Taulukossa 4 on listattu opiskelijoiden kokemuksia osastotapaamisista.

Taulukko 1. Hops-työskentely

Hops-työskentely	Helppoa tai melko helppoa	Haastavaa tai vaikeaa (erityisesti e-hops)	Hyödyllisyys
Opintosuunnitelman tekeminen (rajattu hops, e-hops)	63 %	37 %	hyötyä: 82 % ei hyötyä: 18 %
Hops-essee	100 %	–	hyötyä: 64 % ei hyötyä: 36 %
Osastotapaamisen toimivuus	–	–	hyötyä: 86 % ei hyötyä: 14 %

Taulukko 2. Opintosuunnitelman tekemiseen liittyvät vaikeudet

Yleiset vaikeudet	E-hopsin vaikeudet
Tutkinnon loppuvaiheen opintojen suunnittelu koettiin vaikeaksi.	Monimutkainen/sekava.
Ei riittävästi tietoa tulevan vuoden kursseista.	Osa suorituksista tehty avoimessa yliopistossa.
Kurssien valitseminen lomakkeeseen hankalaa.	Teknisesti vaikea ja haastava.
Tukea olisi kaivattu käytännön asioihin jo opintojen alkuvaiheessa.	Ei toimi.
Ei riittävästi tietoa syventävistä ja soveltavista opinnoista.	E-hopsiin ei saa näkymään kaikkia suoritettuja opintoja.
Ei riittävästi tietoa sivuaineista.	Perusopinnot sai siirrettyä vain kokonaisuutena, ei yksittäisinä kursseina.
Oma linjavallinta ei vielä selvä, minkä vuoksi vaikea täyttää hopsia.	E-hopsin lähettäminen ei onnistunut sähköisesti.

Taulukko 3. Hops-esseen hyödyllisyys

Hyötyä	Ei hyötyä
Selkiinnytti ajatuksia ja sai ajattelemaan muitakin vaihtoehtoja.	Ei suurta hyötyä.
Hyvä keino reflektoida tulevaisuuden suunnitelmia ja realisoida niitä.	Ei tuntunut tarpeelliselta.
Oli hyödyllistä pysähtyä miettimään opintojaan edes sivun verran.	Vaikea keksiä sisältöä esseele.
Sai miettimään vaihtoon lähtemistä.	Kirjoittamisesta ei ollut juuri hyötyä, koska oli jo visio, mitä haen, ja suunnitelmia.

Taulukko 4. Osastotapaamisten hyödyllisyys

Hyötyä	Ei hyötyä
Selkeytti ja rauhoitti mieltä.	Ei uutta tietoa.
Antoi hyvän kokonaiskuvan osastosta.	Vielä jäi epäselvyyksiä.
Auttoi aikatauluttamaan jo heti syksystä alkavia opintoja.	Olen edelleen tulevaisuudensuunnitelmistani pihalla.
Sai tietoa kursseista ja proseminareista sekä tarjosi mahdollisuuden kysyä niistä.	Tapaaminen oli aika paljon päällekkäin opinto- ja urasuunnitteluluennon kanssa, niitä voisi eriyttää.
Selvensi muutamaa askarruttanutta asiaa. Vaihto-opiskelu jäi kuitenkin vielä mietityttämään.	Osastotapaaminen oli lähinnä palautetapaaminen tiedekunnan huonoista asioista. Juteltiin mukavia pari tuntia.
Tuki melko hyvin, toisaalta tuli tunne, ettei työskentelyn vetäjäkään ollut perillä kaikesta.	Lähinnä yleistä keskustelua opiskelusta, omaan opiskeluun ja valintoihin ei tullut apua.
Auttoi jakamaan ajatuksia muiden kanssa ja sai uutta tietoa.	Ei hyötyä, koska olisi haluttu tietoa proseminarista, mutta ohjaavalla opettajalla ei ollut siitä tietoa.
Oli hyödyllistä, mutta tietoja olisi kaivattu jo aikaisemmin.	Ei kauheasti hyötyä, toiveena olisi enemmän tietoa B-linjalaisille.

Hops-työskentelyn kehittäminen

Opiskelijoiden antamaa palautetta käsiteltiin muun muassa tiedekunnan opetussuunnitelmatyötä koordinoivassa opintoasiain toimikunnassa. Palautteen ja opiskelijoiden esittämien konkreettisten kehitysehdotusten perusteella sovittiin hops-työskentelyn edelleen kehittämiseksi muutamista toimenpiteistä. Ensimmäiseksi sovittiin, että osastotapaamisten pedagogisia käytäntöjä pyritään muuttamaan siten, että tapaamisissa olisi aikaa myös henkilökohtaiselle palautteelle. Opettajia pyydetään viestimään osastotapaamisissa entistä selvemmin opiskelijoille, että tiedekunnassa on mahdollisuus opintoneuvontaan ja -ohjaukseen: opintotoimistosta voi varata ajan opintojen suunnittelua ja pohdintaa varten, ja lisäksi työelämäyhteyskysien suunnittelija antaa ohjausta soveltavista opinnoista ja urasuunnittelusta.

Toiseksi sovittiin hops-työskentelyn markkinoinnista. Peruskursseilla muistutettaisiin sekä perusopintojen hopsin suorittamisesta että osastotapaamisesta. Suositusluku-järjestyksessä on jo jonkin aikaa ollut merkittynä perusopintojen hopsin suoritusaikataulu.

Kolmanneksi käytännön asioihin kiinnitetään jatkossa osastotapaamisissa enemmän huomiota. Perusopintojen hops-opettajat tapaavat vuosittain, jolloin uudet opettajat pystytään perehdyttämään ja kokeneemmat hops-ohjaajat voivat päivittää tietojaan ja saada uusia ideoita. Osastojen käyttöön suunniteltiin myös tehtäväksi yhteinen keskustelurunko, jonka avulla asiat voidaan käydä läpi osastotapaamisissa.

Sovittiin myös, että osastotapaamisten ryhmät jaetaan mahdollisuuksien mukaan opiskelijoiden kysymysten ja lähtötietojen mukaan. Tämän voisi toteuttaa niin, että opettaja kartoittaa tapaamisen alussa, ketkä ryhmässä ovat esimerkiksi tehneet päätöksen pääainevalinnastaan ja ketkä vielä pohtivat omaansa. Osastotapaamiselle vaihtoehtoinen opintotoimiston tapaaminen on myös mahdollista järjestää niille opiskelijoille, jotka kokevat olevansa täysin epätietoisia opinnoistaan.

Sovittiin myös, että tiedekunta järjestää sivuaineisiin, kansainväliseen vaihtoon ja työllistymiseen liittyvän vapaaehtoisen luennon heti hops-tapaamisten jälkeen ja opettajat voivat markkinoida luentoa näistä asioista lisä-

tietoa tarvitseville opiskelijoille osastotapaamisissa. Tiedekunnan opintohallinnon tehtävänä on myös jatkossa varmistaa e-hopsin toimivuus, jotta se ei enää jatkossa aiheuta opiskelijoille teknisiä ongelmia esimerkiksi sen takia, että ajantasaisia kurssirakenteita ei ole päivitetty. Suositeltiin myös, että osastot miettivät ja päivittäisivät peruskurssien hops-työskentelyä: välineitä pääaineen valintaan voi antaa jo opintojen alkuvaiheessa.

Kirjoittajat työskentelevät Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa. Anneli Nahkola on teologian kandidaatti, Laura Hirsto toimii pedagogisena yliopistonlehtorina ja Sanna Lumikko opintoasiainsuunnittelijana.

LÄHTEET

- Hyry, K. (2002). *Osaaminen kunniaan. Opinnoissaan viivästyneiden teologisen tiedekunnan opiskelijoiden tilanne ja opetusta koskevat toiveet*. Julkaisematon selvitys. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta.
- Siitari, S., Hirsto, L. & Vähäkangas, P. (2005). Hops – opintojen etenemisen ja oppimisprosessin tukena. Kokeilu ja sen pohjalta luodut käytänteet Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa. Teoksessa M. Ansela, T. Haapaniemi & J. Jäntti (toim.), *Yliopisto-opiskelijan hops-prosessien kehittämiskuvauksia* (s. 186–219). Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta.
- Taipale, J. & Hirsto, L. (2004). *Miksi opinnoissa viivästyttään ja mitä voidaan tehdä? Selvitys opinnoissaan viivästyneiden teologian opiskelijoiden viivästymisen syistä ja tuen tarpeesta*. Julkaisematon selvitys. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta, pedagoginen yksikkö.